

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM**

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

LIMBA LATINĂ

CLASA A XII-A

Filiera vocațională, profil teologic, specializările:

- teologie ortodoxă
- teologie romano-catolică (cultul romano-catolic de limba maghiară)

Aprobat prin ordinul ministrului

Nr. 5959 / 22.12.2006

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa școlară de *Limba latină* pentru clasa a XII-a, ciclul superior al liceului, filiera vocațională, profil teologic, a fost elaborată avându-se în vedere:

- programele școlare de *Limba latină*, pentru clasele a IX-a, a X-a și a XI-a, aprobate prin OMECT nr. 3458/ 09.03.2004, OMEdC nr. 4598/ 31.08.2004 și OMEdC nr. 5253/ 04.10.2006;
- prevederile OMEdC nr. 5718/ 22.12.2005, cu privire la aprobarea planurilor-cadru pentru ciclul superior al liceului, conform căruia în cadrul filierei vocaționale, profil teologic, această disciplină se studiază 1 oră pe săptămână în curriculumul diferențiat (CD) al specializărilor teologie ortodoxă și teologie romano-catolică (cultul romano-catolic de limba maghiară).

Structura programei școlare este următoarea:

1. **Competențe generale** (definite ca ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi care se formează pe întreaga durată a liceului);
2. **Valori și atitudini** (promovate prin învățare pe întreg parcursul învățământului liceal);
3. **Competențe specifice** (derivate din competențele generale și care se formează pe durata unui an de studiu) **corelate cu forme de prezentare a conținuturilor**. Această corelare constituie fundamentul curriculumului, deoarece prezintă nu numai ce se învață ci, mai ales, de ce anume se învață anumite conținuturi. Toate aceste competențe sunt obligatorii și devin instrumente adecvate în realizarea conținuturilor.
4. **Sugestii metodologice**, oferite ca sprijin pentru proiectarea și realizarea demersului didactic.

Noutatea abordării constă în următoarele:

- studierea unor specii literare, pe baza unor fragmente semnificative, cu un conținut filosofic, literar și religios;
- descongestionarea conținutului lingvistic (se va insista pe exersarea elementelor de vocabular și de stilistică – specifice limbii latine – a căror cunoaștere este necesară pentru traducerea nuanțată a unui text latinesc);
- descongestionarea conținutului tematic (prin reducerea numărului de autori latini laici, în favoarea unor autori reprezentativi pentru literatura religioasă a cultelor menționate).

Setul de competențe specifice corelate cu forme de prezentare a conținuturilor este urmat de sugestii metodologice de aplicare, menite să sprijine cadrele didactice în vederea organizării unui demers didactic modern și eficient.

Capitolul de sugestii metodologice cuprinde:

- liste de conținuturi recomandate de Comisia Națională pentru fiecare programă în vederea construirii demersului didactic; în listele de conținuturi recomandate se află incluși autori și opere pentru contextualizarea activităților de învățare, elementele de construcție lingvistică, care vor fi achiziționate; cu aceste elemente se va opera pe parcursul activităților.
- un scurt ghid metodologic pentru proiectarea și desfășurarea activității la clasă.

COMPETENȚE GENERALE

1. Receptarea, analiza și aplicarea în exerciții a unei varietăți de structuri lingvistice și de documente originale prezente în literatura latină
2. Transferul și medierea unor mesaje orale și scrise în situații de comunicare
3. Folosirea unor instrumente de analiză în scopul interpretării unei varietăți de texte latine literare și religioase

VALORI ȘI ATITUDINI

- ✓ Asumarea conștientă a unor repere fundamentale din patrimoniul spiritual european
- ✓ Dezvoltarea unei gândiri critice în interpretarea elementelor de cultură din patrimoniul religios latin
- ✓ Conștientizarea contribuției limbii latine și a civilizației romane la elaborarea modelului cultural european
- ✓ Valorizarea creștinismului ca element al civilizației europene și ca moștenire a Romei antice
- ✓ Dezvoltarea unei gândiri logice și critice prin descoperirea elementelor și structurilor specifice limbii latine și civilizației romane, prezente în diverse domenii ale cunoașterii și acțiunii umane
- ✓ Formarea unei atitudini critice față de fanatismul religios și față de excesele comise în numele religiei

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI FORME DE PREZENTARE A CONȚINUTURILOR¹

1. Receptarea, analiza și aplicarea în exerciții a unei varietăți de structuri lingvistice și de documente autentice prezente în literatura latină

	Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
1.1	Identificarea trăsăturilor specifice stilurilor diferiților poeți latini	- arhaisme poetice – Lucretius; - vocabular filosofic* – Lucretius*;
1.2	Identificarea etimonului latin din terminologia poetică și religioasă	- vocabular poetic, influența vocabularului grecesc în poezia latină – Vergilius, Horatius, Ovidius, autori religioși.
1.3	Utilizarea neologismelor cu etimon latin într-o exprimare literară elevată	
1.4	Identificarea unor particularități morfologice cu funcție stilistică în textele poetice și religioase	- singularul poetic; - pluralul poetic; - forme arhaice: - genitiv singular <i>-ai</i> , - acuzativ plural <i>-is</i> , - genitiv plural <i>-um</i> ; - dativul poetic.
1.5	Recunoașterea elementelor specifice topicii în textul poetic și religios	- figuri sintactice care influențează topica: elipsa, brachiologia, inversiunea, chiasmul, hypallaga, rețetul.

2. Folosirea unor instrumente de analiză în scopul interpretării unei varietăți de texte poetice latine

	Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
2.1	Demonstrarea valorii de model a capodoperelor poeziei latine, respectiv religioase, în literatura universală	- epopeea națională* – Vergilius*; - satira – Horatius; - elegia* – Ovidius*; - oda – Horatius; - poemul didactico-filosofic* – Lucretius; - imnul religios* – Sf. Nicetas de Remesiana, Paulinus de Nola, Prudentius, Sf. Ambrosius etc.; - proza religioasă* – Sf. Augustinus* etc.
2.2	Identificarea trăsăturilor specifice ale unor universuri poetice din literatura latină, cu impact în spațiul cultural carpato-danubiano-pontic	- Ovidius*, autori religioși recunoscuți de cultul respectiv.
2.3	Recunoașterea și interpretarea unor teme și motive poetice a căror sursă o reprezintă poezia clasică latină, respectiv literatura religioasă	- teme și motive: întemeierea cetății și destinul etern al Romei, <i>poeta vates, amor, amicitia, fortuna labilis, fugit irreparabile tempus, est modus in rebus, aurea mediocritas, carpe diem!</i> ; - figuri stilistice recurente: epitet, comparație, metaforă, alegorie, metonimie, sinecdocă, personificare etc.

¹ Prin asterisc (*) sunt marcați autorii și temele recomandate numai pentru realizarea proiectelor didactice, a lucrărilor de sinteză și a eseurilor.

	Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
2.4	Compararea unor elemente specifice de mentalitate și de morală practică, prezente în literatura latină laică și creștină	- exemplificări din principalele creații literare ale poeților augustani, în raport cu ideologia politică a principatului; - imnul religios; <i>Confesiuni*</i> – Sf. Augustinus* etc.
2.5	Relevarea semnificațiilor mitului în poezia latină și a reverberațiilor acestuia în literatură/ în artele plastice/ în muzică	- poemul mitologic*: <i>Metamorphoses*</i> – Ovidius*.
2.6	Identificarea, în poezia latină, a influențelor unor curente filosofice (epicureice, stoice, pitagoreice)	- <i>De rerum natura*</i> – Lucretius*; - <i>Aeneis*</i> – Vergilius*; - <i>Carmina</i> – Horatius; - <i>Metamorphoses</i> – Ovidius.
2.7	Evidențierea rolului unor elemente specifice prozei și poeziei creștine de limbă latină în evoluția gândirii universale	- Sf. Augustinus*, Sf. Nicetas de Remesiana, Paulinus de Nola, Prudentius, Sf. Ambrosius etc.

SUGESTII METODOLOGICE

NOTE:

Pentru realizarea conținutului tematic și lingvistic specificat în tabelele de mai sus, se recomandă utilizarea, ca suporturi lingvistice, a unor texte originale latinești din autori laici (30%) și religioși (40%). De exemplu:

Literatură latină clasică: Lucretius – *De rerum natura*; Vergilius – *Aeneis* etc., Horatius – *Carmina* etc., Ovidius – *Tristia*, *Pontica*, *Metamorphoses* etc.

Literatură latină religioasă: Sf. Augustinus – *Confessiones* etc., Sf. Nicetas de Remesiana – *Te Deum laudamus* etc., Paulinus de Nola – *Carmen VII* etc., Prudentius – *Hymnus de Trinitate* etc., Sf. Ambrosius – *Iam surgit hora tertia* etc, Ioan Cassian – *De incarnatione* etc. Autorii și textele religioase vor fi selectate în funcție de relevanța acestora pentru cultul respectiv.

Pentru realizarea proiectelor didactice se va aloca un procent de 30%.

Această îndrumare metodologică propune o direcționare a proiectării didactice, avându-se în vedere: un document cu caracter național (Curriculum Național), un model de planificare calendaristică și o proiectare a unei unități de învățare. De asemenea, se oferă pentru fiecare tip de competență generală un set de activități și exerciții. Cât despre evaluarea procesului care se desfășoară în clasă, în vederea reglării acestuia prin feed-back, se sugerează ca instrumente complementare de evaluare: proiectul de grup, lucrarea de sinteză, eseu semistructurat, eseu liber.

I. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ – este un instrument de interpretare personalizată a programei, care asigură un demers didactic concordant cu situația concretă din clasă. Se recomandă ca planificările calendaristice să fie elaborate pentru întreg anul școlar, pentru a se avea o imagine de ansamblu asupra realizării curriculum-ului pe întreg anul.

Elaborarea planificărilor pentru clasa a XII-a presupune următoarele etape:

1. Studiarea atentă a programei și a manualului pentru care s-a optat.
2. Corelarea competențelor și conținuturilor din programă cu unitățile / lecțiile din manual în care se regăsesc.
3. În funcție de interesele elevilor și numărul de ore alocat, se vor căuta alte resurse didactice.
4. Stabilirea succesiunii unităților de învățare (oră de curs) și detalierea conținuturilor tematice pentru fiecare unitate în raport cu acele competențe specifice care le sunt asociate prin programă.
5. Alocarea timpului considerat necesar pentru fiecare unitate de învățare, în concordanță cu competențele specifice vizate.

Structura planificării calendaristice

Nr. U.Î.	Conținuturi ale U.Î.	Competențe specifice vizate*	Număr de ore alocate	Săptămâna	Observații (amendamente)
	- autor/operă				

*În această rubrică vor fi incluse și valorile și atitudinile vizate, cu preponderență, prin unitatea de învățare respectivă.

II. PROIECTAREA UNEI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Metodologia de proiectare a unei unități de învățare constă într-o succesiune de etape înlănțuite logic, ce contribuie la detalierea conținuturilor, în vederea formării competențelor specifice.

Etapele proiectării sunt aceleași oricare ar fi unitatea de învățare vizată.

Detalii ale conținuturilor unității de învățare	Competențe specifice vizate	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
<i>Ce?</i>	<i>De ce?</i>	<i>Cum?</i>	<i>Cu ce?</i>	<i>Cât? (În ce măsură?)</i>
- tema (detaliată pe lecții) - text / tip de text				

III. TIPURI DE ACTIVITĂȚI ȘI EXERCIȚII RECOMANDATE PENTRU DEMERSUL DIDACTIC

- exerciții de recunoaștere a neologismelor cu etimon latin
- exerciții de identificare a lexicului poetic, filosofic și a termenilor din limbajul religios
- exerciții de recunoaștere a unor particularități morfologice și sintactice cu funcție stilistică
- exerciții de scandare și de realizare a schemei metrice
- exerciții de traducere cu ajutorul dicționarului latin-român
- exerciții de redactare a unor lucrări de sinteză sau proiecte, pe baza fișelor de lucru, a rezumatului sau schemei-sinteză
- exerciții de familiarizare cu procedee artistice specifice textului poetic și religios
- exerciții de recunoaștere a speciilor și genurilor literare latine (laice și religioase)
- exerciții de identificare a unor teme și motive specifice poeziei latine și creștine
- exerciții de identificare a curentelor filosofice în poezia latină (laică și religioasă)

IV. EVALUAREA

Evaluarea formativă, continuă și regulată este implicită demersului pedagogic curent în orele de limbă latină, permițând, atât profesorului cât și elevului, să cunoască nivelul de achiziționare a competențelor și a cunoștințelor, să identifice lacunele și cauzele lor, să facă remediile care se impun în vederea reglării (ajustării) procesului de predare / învățare. Pentru a se realiza o evaluare cât mai completă a învățării, este necesar să se aibă în vedere, mai ales în evaluarea formativă continuă, evaluarea nu numai a produselor activității și învățării elevilor, ci și a proceselor de învățare, și a competențelor achiziționate, a atitudinilor dezvoltate, precum și a progresului elevilor. Este evident că modalitățile (metode, instrumente) tradiționale de evaluare nu pot acoperi toată această paletă de rezultate școlare care trebuie evaluate. În aceste condiții, pentru a putea obține cât mai multe date relevante privind învățarea, este necesar ca pentru evaluare profesorii să facă apel la metode și instrumente complementare de evaluare.

Pentru evaluarea achizițiilor elevilor (în termeni cognitivi, afectivi și performativi), a competențelor lor de comunicare și interrelaționare, la limba latină se recomandă utilizarea , cu preponderență a proiectului.

Mai jos sunt prezentate câteva repere și sugestii pentru utilizarea proiectului ca instrument complementar de evaluare.

Proiectul – este o activitate complexă de învățare care poate fi folosit și ca instrument de evaluare, atât formativă, cât și sumativă. Proiectul este o activitate individuală și/sau în grup, dar sunt de preferat proiectele de grup deoarece încurajează cooperarea și dezvoltă competențe de lucru în echipă. Un avantaj important al proiectului este acela că oferă elevilor posibilitatea de a lucra în ritm propriu, dar respectând și ritmul echipei.

Proiectul a fost ales ca formă importantă de evaluare, în clasa a XII-a, din două motive: descongestionarea materiei și conștientizarea, în rândul elevilor, a rolului limbii și literaturii latine la elaborarea modelului cultural european. În acest sens, subiectele alese de elevi pentru realizarea proiectelor vor demonstra fenomenul de continuitate a motivelor, a speciilor și genurilor literaturii latine în literatura universală. Ca teme de proiecte se pot alege, spre exemplu: „Lucretius, poet sau filosof?”, „Miturile celebre în interpretare ovidiană”, „Ovidius, primul poet din spațiul danubiano-tomitan”, „Poezia exilului în lume” etc.

Proiectul îi determină pe elevi să ia decizii, să comunice, să negocieze, să învețe cooperând, să realizeze activități în mod independent., într-un cuvânt, îi ajută să participe direct la propria formare.

Metoda proiectului presupune activitatea pe grupe și necesită pregătirea în prealabil a profesorului și a elevilor în vederea unei bune cooperări.

Grupul poate fi alcătuit din două până la zece persoane în funcție de mărimea clasei, natura obiectivelor și experiența participanților, dar un număr de patru-cinci participanți reprezintă mărimea ideală pentru grupurile care au de îndeplinit obiective precise. Cu cât crește numărul membrilor, cu atât scade posibilitatea participării efective la toate activitățile a fiecăruia, dar poate crește complexitatea obiectivelor urmărite. Proiectele realizate de grupuri mari sunt de asemenea greu de monitorizat.

Proiectul este o activitate complexă care îi solicită pe elevi, în acest an:

- să facă o cercetare (investigație);
- să realizeze proiectul propriu-zis;
- să elaboreze raportul final;
- să facă prezentarea publică a proiectului.

Etapele realizării unui proiect sunt:

1. Alegerea temei.
2. Planificarea activității:
 - stabilirea obiectivelor proiectului;
 - alegerea subiectului în cadrul temei proiectului de către fiecare elev/grup;
 - distribuirea responsabilităților în cadrul grupului;
 - identificarea surselor de informare (manuale, proiecte mai vechi, cărți de la bibliotecă, izvoare istorice, presă, persoane specializate în domeniul respectiv, instituții, organizații guvernamentale etc.).
3. Cercetarea propriu-zisă.
4. Realizarea materialelor.
5. Prezentarea rezultatelor cercetării și/sau a materialelor create.
6. Evaluarea (cercetării, în ansamblu, a modului de lucru, a produsului realizat).

Deși proiectul presupune un grad înalt de implicare a elevului în propria sa formare, aceasta nu are drept consecință non-angajarea profesorului. Dacă elevii urmează să realizeze și să prezinte eficient proiectele, atunci ei au nevoie de orientare, consiliere și monitorizare discretă în toate fazele activității. Profesorul rămâne așadar un factor esențial al procesului, mai ales dacă proiectul este folosit și ca instrument de evaluare a rezultatelor școlare.

Esența proiectului constă:

1. într-un scop concret care să permită folosirea tehnicilor de muncă intelectuală;
2. într-o responsabilitate comună a elevilor și a profesorului în planificare și execuție;
3. într-o sarcină concretă în care activitățile lingvistice și activitățile practice (scrisul, tipărirea, pictarea, decuparea etc.) se întrepătrund;
4. într-o utilizare autonomă a unor mijloace auxiliare (costume, computer, aparat foto, microfon, cameră de luat vederi, dicționare, scrisori etc.);
5. în dobândirea unei experiențe concrete, practice, extinse dincolo de clasă.

Evaluarea se poate face cu ajutorul proiectului. Elevii pot fi notați pentru modul de lucru, pentru modul de prezentare și/sau pentru produsul realizat.

Activitatea în proiect a elevilor poate fi evaluată pe cinci dimensiuni:

1. operarea cu **fapte, concepte, deprinderi** rezultate din învățare;
2. **competențele de comunicare** – se pot urmări toate categoriile de competențe de comunicare atât pe perioada elaborării proiectului, cât și la prezentarea acestuia (proiectele oferă elevilor ocazii de comunicare cu un public mai larg: cu profesorii, cu alți adulți și colegi într-un efort de colaborare și, nu în ultimul rând, cu ei înșiși);
3. **calitatea muncii** pe baza materialelor realizate de elevi;
4. **reflecția** (capacitatea de a se distanța față de propria lucrare, de a avea permanent în vedere obiectivele propuse, de a evalua progresul făcut și de a face rectificările necesare);
5. **produsul proiectului** – în măsura în care se face evaluarea competențelor elevului, așa cum sunt ele materializate în produs.

De asemenea, profesorul evaluator va urmări și aspecte ca:

- profilul individual al elevului;
- modul în care elevul s-a implicat în **comunicarea și cooperarea** cu alți elevi, cu profesori, experți din exterior etc.;
- folosirea judicioasă de către elev a diferitelor resurse (bibliotecă, muzee, internet etc.).